

GEFAD / GUJGEF42(2): 1213-1241(2022)

Öğretmen Adaylarının Akademik Umutsuzluklarının Ölçme ve Değerlendirme Tutumlarında Mesleki Bağlılığın Aracılık Etkisi* **

The Mediating Effect of Professional Commitment on the Assessment and Evaluation Attitudes of Pre-Service Teachers' Academic Hopelessness

Samet ATA¹, Mustafa KALE²

¹Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı. atasamett@gmail.com

²Gazi Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı. mkale@gazi.edu.tr

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/Research Article

Makalenin Geliş Tarihi: 13.02.2022

Yayına Kabul Tarihi: 07.03.2022

ÖZ

Çalışmada üniversite öğrencilerinin eğitimde ölçme ve değerlendirme dersine yönelik tutumlarının öğretmenlik mesleğine bağlılıkları ve akademik umutsuzlukları arasındaki ilişkinin çeşitli demografik değişkenlerle incelenmesidir. Bir diğer amacı ise öğretmen adaylarının akademik umutsuzluklarının ölçme ve değerlendirme tutumlarında mesleki bağlılığın aracılık etkisinin incelenmesidir. Çalışmaya Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesinden 473 öğretmen adayı katılmıştır. Yapılan çalışma ilişkisel ve tarama modelinde yürütülmüştür. Çalışmada öğretmen adaylarının cinsiyet, okudukları bölüm ve okuduğu bölümü sevme, değişkenleri kullanılmıştır. Değişkenlerin tamamında anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Ayrıca mesleki bağlılığın akademik umutsuzluk ile eğitimde ölçme ve değerlendirmeye tutum arasında kısmi aracılık rolünün olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gelecekte yapılacak olan araştırmalarda nitel bulgularla desteklemek öğretmen adaylarının akademik umutsuzluklarını, eğitimde ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumlarını ve mesleki bağlılıklarını derinlemesine öğrenmeyi sağlayabilir.

***Alıntılama:** Ata, S. ve Kale, M. (2022). Öğretmen adaylarının akademik umutsuzluklarının ölçme ve değerlendirme tutumlarında mesleki bağlılığın aracılık etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(2), 1213-1241.

**Bu çalışma Doç. Dr. Mustafa Kale danışmanlığında yürütülen Samet Ata'nın Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Ölçme ve Değerlendirme Tezsiz Yüksek Lisans Programı dönem projesi çalışmasının bir kısmından türetilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Eğitimde ölçme ve değerlendirme, Akademik umutsuzluk, Mesleki bağlılık, Öğretmen adayları, Aracılık rolü

ABSTRACT

The aim of the study is to examine the relationship between university students' attitudes towards measurement and evaluation in education, their commitment to the teaching profession and their academic hopelessness with various demographic variables. Another aim is to examine the mediating effect of professional commitment on the assessment and evaluation attitudes of teacher candidates' academic hopelessness. 473 teacher candidates from Ağrı İbrahim Çeçen University participated in the study. The study was conducted in relational and scanning model. In the study, the variables of pre-service teachers' gender, liking the department they studied and the department they studied were used. Significant differences were obtained in all of the variables. In addition, it was concluded that professional commitment has a partial mediating role between academic hopelessness and attitude towards assessment and evaluation in education. Supporting it with qualitative findings in future research can provide in-depth learning about the academic hopelessness of teacher candidates, their attitudes towards assessment and evaluation in education, and their professional commitment.

Keywords: Assessment and evaluation in education, Academic hopelessness, Professional commitment, Prospective teachers, Mediator role

GİRİŞ

Öğretmenler toplumda olağanüstü bir dönüşüm sağlayabilir. Bir öğretmen öğrettiği şeyi uygulamalıdır. Yani öğretmenler öğrenciler için bir rol modeldir. Eylemleri, sözlerinden daha fazlasını iletir çünkü öğrenciler değerleri, öğretmenlerin söylediklerinden ziyade öğretmenlerin ne olduğundan öğrenirler. Bir toplumun devamını sağlaması ve gelişmesi için en önemli kaynağı yetiştirdiği bireylerdir. Toplumdaki bireylerin yetişmesi için temel sistemlerden biri olan okulun başarısızlığı birey, aile, ülke ve tüm insanlık için kayıp olabilmektedir. Bu tarz kayıpların yaşanmaması için öğretmenlerin rollerini iyi bir şekilde bilmesi ve oynaması ile mümkündür. Çünkü bir ülkenin insan kaynaklarının geliştirilmesi ve bilinçlendirilmesi ile kalkınma sağlanabilir (Taymaz, 1989). Öğretmen, biçimlendirici yıllarda öğrencinin kişiliği üzerinde maksimum etki yapar. Öğrenciler, bu rol modellerden bilerek ve bilmeyerek erdem ve kusurları özümserler. Öğretmenler, öğrencilerinin uygun davranışlarını davranışlarıyla gösterirler (Aneja, 2014). Bireylerin istenen davranışları kazanıp kazanmadıkları ancak ölçme ve değerlendirme yöntemleri

ile mümkün olabilir. Öğretmenlerin de aynı şekilde öğrencilerini doğru şekilde değerlendirmesi için de gerekli olduğu söylenebilir.

Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme

Doğum öncesinden başlayıp tüm hayat boyunca süren ölçme ve değerlendirme işlemi bireyin eğitim ve öğretim hayatının başlangıcından sonuna kadar aktif olarak kullanılmaktadır. Yeterli bir ölçme ve değerlendirme sistemi olmadığında yanlış değerlendirmeler yapılarak bireyler hakkında yanlış kararlar verilebilir. Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme dersi eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının kendi öğrencilerine hangi ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanması gerektiğini göstermekte ve buna bağlı becerileri kazandırmaktadır. Öğretmen adaylarının bu derse yönelik tutumları onların kendi öğrencilerini değerlendirmeleri sırasında oldukça etkili olacaktır. Çünkü ölçme ve değerlendirme düzgün yapılmadığı takdirde öğrenmenin kalıcılığı ve kalitesi de istenen düzeyde olmayacaktır. Ölçme işlemi ölçülmek istenilen bir niteliğin gözlemlenerek bunun sonucunun sayısallaştırılması işlemiyken (Kutlu, 2003) değerlendirme ise elde edilen ölçme sonucunun bir ölçüt doğrultusunda değer yargısına ulaşılmasıdır (Harlen, Gipps, Broadfoot ve Nuttall, 1992). Günümüzde eğitim-öğretim hayatına devam eden öğrencilerin öğrendikleri bilgileri sadece akıllarında tutmasının yanı sıra öğrendikleri bilgileri çeşitli yollarla hayata geçirmesi gerektiği düşüncesi hakimdir (Birgin ve Gürbüz, 2008). Bireylerin öğrendiklerini hayata geçirebilmesi için ise mesleki bağlılık ve umutsuzluk gibi konularda da pozitif tutumda olması gerektiği düşünülmektedir.

İlgili alanyazın incelendiğinde, üniversite öğrencilerinin Ölçme ve Değerlendirme dersine yönelik tutum düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir (Süral, 2014; Yaşar, 2014). Yapılan çalışmalar incelendiğinde üniversite öğrencilerinin Ölçme ve Değerlendirme dersine yönelik tutumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesinde kullanılan değişkenlerin yalnızca öğrencilerin dersleri ile alakalı ya da demografik değişkenler gibi şeyler olduğu görülmektedir (Birgin ve Gürbüz, 2008; Süral, 2014; Yaşar, 2014).

Akademik Umutsuzluk

Noddings (2003) mutluluk ve eğitimin tam anlamıyla, yakından ilişkili olduğunu belirterek mutluluğun eğitimin bir amacı olması gerektiğini ve iyi bir eğitimin kişisel mutluluğa önemli ölçüde katkıda bulunmakta olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin mutsuz olduğu yerlerde (bu anaokullarında, okullarda veya yüksek öğretim kurumlarında olabilmektedir) ders veya sınıf değiştirmekten, yeni arkadaşlar veya ilgi alanları edinmeye, psikolojik danışmanlığa kadar değişebilen "çözümler" içeren bir "sorun" olarak ele alınmaktadır (Roberts, 2013). Öğrencilerin mutsuzluğunun artması onların umutsuzluğa yaklaştıklarının bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Umutsuzluk, genellikle mutluluğun tam tersi olarak görülmekte ve bu mutsuzluk biçiminden, öğrencilerin eğitim sayesinde daha arzu edilir bir zihin durumuna yükseltilecek, bir çıkış yolu olarak görüldüğü söylenebilir. Fakat eğitim esnasında yer alan umutsuzluk bireyin eğitim hayatını etkileyebileceği gibi kişisel hayatını da etkileyebilir. Öğrencilerin okul ortamında yaşadıkları bu olumsuz süreç akademik umutsuzluk (Gökalp ve Soykan, 2020) olarak değerlendirilmektedir. Akademik umutsuzluğun birçok noktada olumsuz etkilerinin olabileceğinden bahsedilebilir. Bu araştırmada akademik umutsuzluğun, ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutuma olan etkisi bağlamında incelenecektir.

Akademik umutsuzluğa yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde; öğretmen adaylarının mezun olduktan sonra iş bulma konusunda umutsuz oldukları birçok çalışmada bulgulanmıştır (Ceyhan, 2004; İnce Aka ve Yılmaz, 2018; Yılmaz, 2019). Ayrıca Yetişensoy ve Şahin (2020) yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının işsizlik kaygısında olan artışın öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının olumsuz yönde etkilediğini bulgulanmıştır. Buradan hareketle öğretmen adaylarında olabilecek kaygı ve umutsuzluklar onların hem akademik hem de mesleklerine yönelik tutumlarını ve davranışlarını doğrudan etkilemektedir.

Mesleki Bağlılık

Meslek kuruluşları, mesleki bağlılığı teşvik ederek mesleki otorite kurmaya çalışırken, kuruluşlar uzun süredir profesyonellerin kurumsal bağlılığını güvence altına almak için çaba sarf etmekte olduğu görülmektedir (Cho ve Huang, 2012). Çünkü bireyin mesleğine olan bağlılığı o meslek kuruluşları, mesleki bağlılığı teşvik ederek mesleki otorite kurmaya çalışırken, kuruluşlar uzun süredir profesyonellerin kurumsal bağlılığını güvence altına almak için çaba sarf etmekte olduğu görülmektedir (Cho ve Huang, 2012). Çünkü bireyin mesleğine olan bağlılığının o kişinin çalışma performansını doğrudan etkilemekle birlikte kurumun kalitesini de arttırdığı yadsınamaz bir gerçektir (Yousef, 2000). Benzer şekilde öğretmenlerin de mesleklerine bağlılıkları öğrencileri ve iş arkadaşları ile olan ilişkilerini etkileyecektir. Çünkü eğitim psikolojisinde giderek artan bir araştırma grubu, bir öğretmenin performans kalitesinin ve işe bağlılığının, öğrencinin öğrenmesini etkilemesi motivasyon düzeyiyle ilgili olduğunu öne sürmektedir (Bandura, 1997). Suryanarayana ve Luciana (2010) yaptığı çalışmada ortaokul öğretmenleri arasında mesleki bağlılık ve iş tatmini arasında yüksek bir pozitif ilişki bulmuştur. Bir öğretmen adayı da mesleğine ilgi duyduğu takdirde mesleğine bağlılık göstererek mesleğini sevmesini ve mesleği için kişisel gelişimini geliştirme isteğinde bulunması oldukça muhtemel görünmektedir.

Öğretmenlik mesleğine bağlılık ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde öğretmenlerin mesleklerine bağlılıkları çeşitli değişkenlerden etkilendiği görülmektedir. Örneğin, Fresko, Kfir ve Nasser (1997) öğretmenlik deneyiminin öğretmen bağlılığı ile negatif olarak ilişkili olduğunu bulurken, Riehl ve Sipple (1996) ise aynı değişkenlerin anlamlı bir şekilde ilişkili olmadığını bulgulamışlardır. Özkan (2012) yaptığı öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının yaşlarına göre mesleklerine bağlılıklarında anlamlı bir farklılık elde etmiştir. Benzer şekilde öğretmenlik mesleğine bağlılık öğretmenlerin umutsuzluklarından da etkilenmektedir. Dinçer, Yılmaz ve Keşan (2015) öğretmenlik mesleğine bağlılık ile umutsuzluk arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada umutsuzluk ile mesleki bağlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif bir korelasyon elde etmişlerdir. Buna göre mesleki bağlılık arttıkça öğretmenlerin umutsuzluk düzeylerinde bir azalma olduğu görülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde, ölçme ve değerlendirme alanında yapılan çalışmalar öğretmen adaylarının Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme dersine yönelik genel tutumlarının düşük olduğu ve bunun sebebinin iyi bir eğitim alınmamasından kaynaklandığı belirtilmektedir (Yaman ve Karamustafaoğlu, 2011). Kilmen, Kösterelioğlu ve Kösterelioğlu (2007) öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme araçları ve yaklaşımları konusunda kendilerini çoğunlukla kısmen yeterli ya da yetersiz olduklarını bulgulamıştır. Benzer şekilde Yaşar (2014) de öğretmen adaylarının akademik başarı düzeyleri ile ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumları arasında bir ilişki elde etmiştir. Kolak (2014) da öğretmenlerin öğrenci değerlendirmesine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlerden etkilendiğini saptamıştır. Buna ek olarak öğretmenlerin değerlendirme yöntemlerinin çeşitli tutumlardan etkilendiği de ifade edilmektedir (Brookhart, 2011). Görüldüğü üzere öğretmen adaylarının eğitimde ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumları çeşitli değişkenlerden etkilenmektedir. Mesleğini daha çok seven ve bağlı olan bireylerin mesleği ile ilişkili olabilecek kavram ve konuları öğrenmeye daha istekli olabilecekleri için ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumlarının daha yüksek olabileceği düşünülebilir.

Çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin eğitimde ölçme ve değerlendirme dersine yönelik tutumlarının öğretmenlik mesleğine bağlılıkları ve akademik umutsuzlukları arasındaki ilişkiyi çeşitli demografik değişkenlerle incelemek ve akademik umutsuzluk ile eğitimde ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutum arasında mesleki bağlılığın aracılık rolünü incelemektir. İlgili literatür incelemesi yapıldığında her bir değişken için çeşitli araştırmalara rastlanmıştır fakat ilgili üç değişkenin bir arada ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Alanyazında bu konudaki araştırmaların azlığı da dikkate alınarak bu çalışmada “Öğretmen adaylarının akademik umutsuzluklarının ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumlarında mesleki bağlılığın aracılık etkisinin incelenmesi” amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik üç temel sorunun cevabı aranmıştır;

(1) Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine bağlılıkları, eğitimde ölçme ve değerlendirme dersine yönelik tutumları ve akademik umutsuzlukları çeşitli demografik değişkenler arasındaki ilişki nasıldır?

(2) Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine bağlılıkları, eğitimde ölçme ve değerlendirme dersine yönelik tutumları ve akademik umutsuzlukları arasındaki ilişki nasıldır?

(3) Öğretmen adaylarının akademik umutsuzluklarının ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumlarında mesleki bağlılığın aracılık etkisi var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Yapılan çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden olan tarama yöntemi ve korelasyonel yöntem kullanılmıştır. Bu çalışmada, var olan bir olayı, herhangi bir nesneyi veya kişiyi değiştirmeye çalışmadan mevcut koşulları içinde betimlemeye çalıştığı için tarama modelinin kullanılması uygun görülmüştür (Karasar, 2005).

Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesinde 2021-2022 Güz yarıyılında öğrenim gören 2197 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise çalışma evreninden tabakalı amaçsal örnekleme ile Okul Öncesi, İlköğretim Matematik, PDR ve Sosyal Bilgiler bölümlerinden rastgele seçilmiş 500 öğretmen adayından oluşmaktadır. İlgili bölümlerin seçilme amacı ise; üniversiteye giriş sınavında Okul Öncesi ve Sosyal Bilgiler bölümlerinin sözel puan türünden, PDR'nin eşit ağırlık puan türünden ve İlköğretim Matematik Öğretmenliğinin de sayısal puan türünden öğrenci almasıdır. Öğrencilerin 12 tanesinin verdiği cevaplarda eksik demografik bilgilerin olması ve 15 tanesinin uç değerler göstermesi sebebiyle çalışmadan çıkartılarak 473 öğrencinin verisi ile analizlere devam edilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının demografik bilgilerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Demografik Özellikleri

Değişken	Katılımcı	F	%
Cinsiyet	Kadın	289	61.1
	Erkek	184	38.9
Okuduğu Bölüm	Okul Öncesi	151	31.9
	İlköğretim Matematik	144	30.4
	PDR	107	22.7
	Sosyal Bilgiler	71	15.0
Sınıf Düzeyi	1. Sınıf	83	17.5
	2. Sınıf	96	20.4
	3. Sınıf	162	34.2
	4. Sınıf	132	27.9
Okuduğu Bölümü Sevme	Evet	313	66.2
	Hayır	160	33.8
Toplam		473	100.0

Elde edilen bilgiler doğrultusunda katılım gösteren öğrencilerin yaş ortalaması 21,6 olarak elde edilmiştir. Öğrencilerin %61,1'i kadın öğrencilerden oluşmaktadır. En çok katılımı %34,2 ile 3. Sınıf öğrencileri sağlamıştır. Öğrencilerin %66,2'si okuduğu bölümü sevmektedir.

Veri Toplama Araçları

Yapılan çalışma da “Eğitimde Ölçme ve Değerlendirmeye Yönelik Tutum Envanteri”, “Öğretmenlik Mesleğine Bağlılık Ölçeği” ve “Akademik Umutsuzluk Ölçeği” kullanılmıştır. Kullanılan ölçekler için ölçek sahiplerinden izinler alınmıştır. Ayrıca bu araştırma, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Etik kurulunun 17/11/2021 tarihli E.25905 sayı numarası sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.

Eğitimde Ölçme ve Değerlendirmeye Yönelik Tutum Envanteri

Bu çalışmada öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin Eğitimde Ölçme ve Değerlendirmeye yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla Bryant ve Barnes (1997) tarafından geliştirilen ve Ozan ve Köse (2013) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan “Eğitimde Ölçme ve Değerlendirmeye Yönelik Tutum Envanteri (EÖDYTE)” kullanılmıştır. İlgili envanter üç faktör ve 31 maddeden oluşmaktadır; 13 madde ilgi

Düzeyi, 10 madde Duyuşsal ve 8 madde Ders boyutunda yer almaktadır. Envanter içerisinde 17 madde ters olarak kodlanmaktadır. Ölçek “1-Kesinlikle Katılmıyorum” ve “5-Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde beşli Likert tipindedir. Ölçeğin genel güvenilirlik katsayısı ise .92 olarak elde edilmiştir. Yapılan bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ise .88 olarak bulgulanmıştır.

Öğretmenlik Mesleğine Bağlılık Ölçeği

Yapılan çalışmada Yıldız (2020) tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleğine Bağlılık Ölçeği (ÖMBÖ)” kullanılmıştır. Ölçek dört faktör ve 33 maddeden oluşmaktadır; Mesleki Özdeşim boyutunda 12 madde, Mesleki Değer boyutunda 6 madde, Mesleki Çaba boyutunda 8 madde ve Mesleki Adanmışlık boyutunda ise 7 madde bulunmaktadır. Ölçekte 4 madde ters olarak kodlanmaktadır. Ölçek “1-Kesinlikle Katılmıyorum” ve “5-Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde beşli Likert tipindedir. Ölçekten alınan yüksek puan bağlılığın yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin genel güvenilirlik katsayısı ise .93 olarak elde edilmiştir. Yapılan bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ise .94 olarak bulgulanmıştır.

Akademik Umutsuzluk Ölçeği

Yapılan çalışmada Gökalp ve Soykan (2020) tarafından geliştirilen “Akademik Umutsuzluk Ölçeği (AUÖ)” kullanılmıştır. İlgili ölçek 16 madde ve üç faktörden oluşmaktadır; Davranışsal boyutunda 7 madde, Bilişsel boyutunda 4 madde ve Çevresel boyutunda 5 madde bulunmaktadır. Ölçekte 15 madde ters olarak kodlanmaktadır. Ölçek “1-Hiçbir Zaman” ve “4-Her zaman” şeklinde dördümlü Likert tipindedir. Ölçekten alınan yüksek puan akademik umutsuzluğun yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin genel güvenilirlik katsayısı ise .84 olarak elde edilmiştir. Yapılan bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ise .90 olarak bulgulanmıştır.

Etik Kurallara Uygunluk

Bu çalışmanın katılımcı belirleme, veri toplama aşaması, veri analizi ve kaynakça hazırlanması gibi her aşamasında bilimsel etik kurallarına uyulmuştur. Çalışmanın gerçekleştirilmesi için etik kurul izni alınması gerekmektedir. Bu nedenle bu çalışma,

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulunca 25.11.2021 tarih 336 sayılı toplantısında kabul edilen ve 01.12.2021 tarihinde E.25905 numarasıyla tebliğ edilen onay yazısıyla yürütülmüştür. Etik Kurul Onayı, Ek 1'de sunulmuştur.

Verilerin Toplanması

Veriler 2021-2022 Güz Eğitim Öğretim yılı içerisinde Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerden yüz yüze ölçek formlarıyla toplanmıştır. Veriler toplanırken öğrenciler derse girmeden önce ortalama 15 dakika süreceği ifade edilerek araştırmaya katılmaları için gönüllülük istenmiştir. Sonrasında sınıf içinde ölçek formları dağıtılarak maddeleri boş bırakmadan içtenlikle yanıt vermeleri istenilmiştir. Verilerin üçüncü taraflarla paylaşılmayacağı ve kimliklerinin tamamen gizli kalacağı belirtilmiştir ve katılımcıların istedikleri zaman formu yanıtlamayı bırakabilecekleri söylendiği için onam formları alınmamıştır.

Verilerin Analizi

Öğretmen adaylarının ölçeklere vermiş oldukları cevapların analizleri yapılmadan önce elde edilen puan ortalamalarının normallik dağılımları incelenmiştir. Normallik varsayımları için öncelikle Kolmogorov-Smirnov testine bakılmış ve elde edilen verilerin normallik varsayımını sağlamadığı görülmüştür ($p < 0,05$). Fakat normallik varsayımları incelendiğinde tek bir kritere bağlı kalarak karar vermemek gerektiği (Seçer, 2013) için çalışmaya ilişkin Histogram Grafikleri ve Çarpıklık-Basıklık değerleri incelenmiştir. Öğretmen adaylarının ölçeklerden aldıkları puan ortalamalarına ilişkin betimsel istatistikler incelendiğinde çarpıklık-basıklık değerlerinin $-0,812$ ile $+0,546$ arasında olduğu görülmüştür. Ölçme Tutum Ortalaması (\bar{x})= $110,71$; S.S.= $18,26$ olarak, Mesleki Bağlılık Ortalaması (\bar{x})= 125 ; S.S.= $21,95$ olarak ve Akademik Umutsuzluk Ortalaması (\bar{x})= $43,49$; S.S.= $8,24$ olarak elde edilmiştir.

Öğretmen adaylarının ölçeklerden aldıkları puanların ortalamalarının çarpıklık basıklık değerlerinin $+1,96$ değer aralığında olduğu yani normal dağılım gösterdiği (George ve Mallery, 2016; Tabachnick ve Fidell, 2006) görülmektedir. Örneklem grubunun 20'den büyük olduğu durumlarda normallik dağılımı aranmadan t Testi kullanılabilir.

(Tan, 2016). Verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılarak iki bağımsız değişken için t Testi, ikiden fazla bağımsız değişken için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), ölçekler arasındaki ilişkinin yönü ve boyutunu belirleyebilmek için Pearson Korelasyon analizi, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine bağlılıkları Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme dersine yönelik tutumları ile akademik umutsuzlukları arasında aracılık etkisine sahipliğinin belirlenmesi için de yapısal eşitlik modellerinden aracılık etkisi analizleri yapılmıştır. Çalışmada kullanılan ANOVA’da anlamlı farklılıkların belirlenmesi durumunda da örneklem sayıları eşitlik sağlamadığı için Post-Hoc testlerinden Bonferroni kullanılmıştır (Kayri, 2009).

BULGULAR

“Öğretmen adaylarının Mesleğine Bağlılık, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirmeye Yönelik Tutum ve Akademik Umutsuzluk puanları arasında cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Ölçeklerden Aldıkları Puanların T Testi Sonuçları

Ölçekler	Cinsiyet	N	Ort. (\bar{X})	S.S.	sd	t	p
EÖDYTE	Kadın	289	110.76	18.30	471	.063	.950
	Erkek	184	110.65	18.25			
ÖMBÖ	Kadın	289	129.02	21.38	471	4.941	.000*
	Erkek	184	119.04	21.48			
AUÖ	Kadın	289	42.81	7.92	471	-2.249	.025*
	Erkek	184	44.55	8.62			

* $p < 0.05$

Öğretmen adaylarının ölçeklerden aldıkları puanlar cinsiyetlerine göre incelendiğinde EÖDYTE’de istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($t_{471} = .063$, $p = .950$). Fakat ÖMBÖ ($t_{471} = 4.941$, $p = .000$) ve AUÖ’de ($t_{471} = -2.249$, $p = .025$) cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu bulgulanmıştır. Aradaki farkın hangi cinsiyet lehine olduğu incelendiğinde; ÖMBÖ için kadın öğretmen adaylarının ($\bar{x} = 129,02$) erkek öğretmen adaylarına ($\bar{x} = 119,04$) göre daha yüksek ortalamalarının

olduğu görülmektedir. Buna göre kadın öğretmen adaylarının öğretmenliğe mesleki bağlılıkları erkek öğretmen adaylarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. AUÖ için erkek öğretmen adaylarının ($\bar{x}=44,55$) kadın öğretmen adaylarına ($\bar{x}=42,81$) göre daha yüksek ortalamalarının olduğu görülmektedir. Buna göre erkek öğretmen adaylarının akademik umutsuzlukları kadın öğretmen adaylarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. EÖDYTE için ise öğretmen adaylarının cinsiyetleri Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme dersine yönelik tutumlarını istatistiksel olarak farklılaştırmamakta olduğu söylenebilir.

“Öğretmen adaylarının Mesleğine Bağlılık, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirmeye Yönelik Tutum ve Akademik Umutsuzluk puanları arasında okudukları bölüme göre değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ilişkin bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Okudukları Bölüme Göre Ölçeklerden Aldıkları Puanların ANOVA Sonucu

Ölçekler	Bölüm	N	Ort.	S.S.	sd	F	p	Fark
EÖDYTE	Okul Öncesi	151	107.92	17.59	3-469	4.633	.003*	B>A B>D
	İlköğretim	144	114.91	16.75				
	Matematik							
	PDR	107	111.22	20.41				
	Sosyal Bilgiler	71	107.38	17.79				
ÖMBÖ	Okul Öncesi	151	130.06	20.65	3-469	3.995	.008*	A>B
	İlköğretim	144	121.98	21.61				
	Matematik							
	PDR	107	124.14	22.28				
	Sosyal Bilgiler	71	122.57	23.39				
AUÖ	Okul Öncesi	151	41.34	7.67	3-469	5.607	.001*	B>A C>A D>A
	İlköğretim	144	44.12	7.98				
	Matematik							
	PDR	107	44.35	8.85				
	Sosyal Bilgiler	71	45.46	8.18				

* $p<0.05$; Okul Öncesi=A; İlköğretim Matematik=B; PDR=C; Sosyal Bilgiler=D

Öğretmen adaylarının ölçeklerden aldıkları puanlar okudukları bölüme göre incelendiğinde EÖDYTE ($F_{3-469}=4.633$; $p=.003$), ÖMBÖ ($F_{3-469}=3.995$; $p=.008$) ve AUÖ’de ($F_{3-469}=5.607$; $p=.001$) okunulan bölümlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir

farklılığın olduğu bulgulanmıştır. Aradaki farkın hangi bölümler arasında olduğu yapılan Bonferroni testi ile incelendiğinde; EÖDYTE için ilköğretim matematik bölümünde okuyan öğretmen adaylarının ($\bar{x}=114,91$) hem okul öncesi bölümünde okuyan öğretmen adaylarına ($\bar{x}=107,92$) hem de sosyal bilgiler bölümünde okuyan öğretmen adaylarına ($\bar{x}=107,38$) göre daha yüksek ortalamalarının olduğu görülmektedir. Buna göre ilköğretim matematik bölümünde okuyan öğretmen adaylarının eğitimde ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumları okul öncesi ve sosyal bilgilerde okuyan öğretmen adaylarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. ÖMBÖ için okul öncesi bölümünde okuyan öğretmen adaylarının ($\bar{x}=130,06$) ilköğretim matematik bölümünde okuyan öğretmen adaylarına ($\bar{x}=121,98$) göre daha yüksek ortalamalarının olduğu görülmektedir. Buna göre okul öncesinde okuyan öğretmen adaylarının öğretmenliğe mesleki bağlılıkları ilköğretim matematikte okuyan öğretmen adaylarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. AUÖ için okul öncesi bölümünde okuyan öğretmen adaylarının ($\bar{x}=41,34$) ilköğretim matematik ($\bar{x}=44,12$), PDR ($\bar{x}=44,35$) ve sosyal bilgiler ($\bar{x}=45,46$) bölümlerinde okuyanlara göre daha düşük ortalamalarının olduğu görülmektedir. Buna göre okul öncesinde okuyan öğretmen adaylarının akademik umutsuzlukları diğer bölümlerde okuyan öğretmen adaylarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşüktür.

“Öğretmen adaylarının Mesleğine Bağlılık, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirmeye Yönelik Tutum ve Akademik Umutsuzluk puanları arasında okudukları bölümü sevmeye ilişkinine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ilişkin bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Okudukları Bölümü Sevme Durumlarına Göre Ölçeklerden Aldıkları Puanların T Testi Sonucu

Ölçekler	Okuduğu Bölümü Sevme	N	\bar{x}	S.s	ShOrt	sd	t	p
EÖDYTE	Evet	313	112.02	18.46	1.04	471	2.190	.029*
	Hayır	160	108.15	17.64	1.39			
ÖMBÖ	Evet	313	129.29	19.98	1.12	471	5.957	.000*
	Hayır	160	117.02	23.38	1.84			
AUÖ	Evet	313	42.36	7.60	.42	471	-4.243	.000*
	Hayır	160	45.70	8.99	.71			

*p<0.05

Öğretmen adaylarının ölçeklerden aldıkları puanlar okudukları bölümü sevme durumlarına göre incelendiğinde EÖDYTE ($t_{471}=2.190$, $p=.000$), ÖMBÖ ($t_{471}=5.957$, $p=.000$) ve AUÖ'de ($t_{471}=-4.243$, $p=.000$) sevme durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu bulgulanmıştır. Aradaki fark bölümünü sevip sevmeme durumlarına göre incelendiğinde; EÖDYTE için bölümünü seven öğretmen adaylarının ($\bar{x}=112,02$) sevmeyen öğretmen adaylarına ($\bar{x}=108,15$) göre daha yüksek ortalamalarının olduğu görülmektedir. Buna göre bölümünü seven öğretmen adaylarının eğitimde ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumları bölümünü sevmeyen öğretmen adaylarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. ÖMBÖ için de benzer şekilde bölümünü seven öğretmen adaylarının ($\bar{x}=129,29$) sevmeyen öğretmen adaylarına ($\bar{x}=117,02$) göre daha yüksek ortalamalarının olduğu görülmektedir. Buna göre bölümünü seven öğretmen adaylarının öğretmenliğe mesleki bağlılıkları sevmeyen öğretmen adaylarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. AUÖ için bölümünü sevmeyen öğretmen adaylarının ($\bar{x}=45,70$) bölümünü seven öğretmen adaylarına ($\bar{x}=42,36$) göre daha yüksek ortalamalarının olduğu görülmektedir. Buna göre bölümünü sevmeyen öğretmen adaylarının akademik umutsuzlukları bölümünü seven öğretmen adaylarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 5'te öğretmen adaylarının Eğitimde Ölçme ve Değerlendirmeye Yönelik Tutum Envanterinden, Öğretmenlik Mesleğine Bağlılık Ölçeğinden ve Akademik Umutsuzluk

Ölçeğinden aldıkları puanların birbiriyle ilişkisi Pearson Korelasyon katsayısı ile gösterilmiştir.

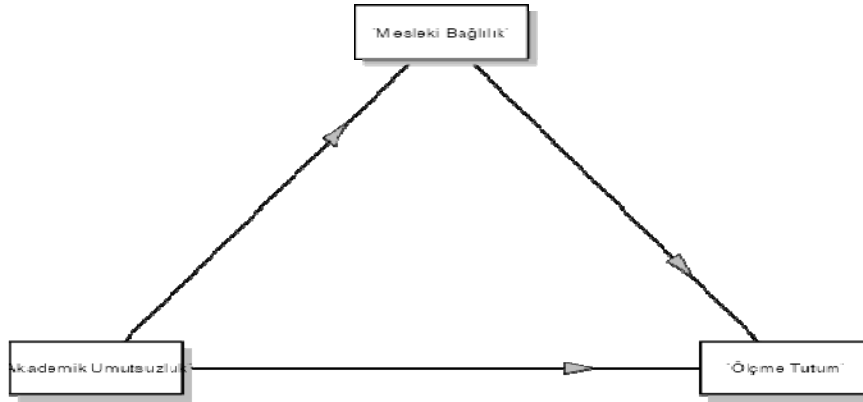
Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Ölçeklerden Aldıkları Puanların Pearson Korelasyonu Sonucu

Ölçek	Pearson Correlation	EÖDYTE	ÖMBÖ	AUÖ
EÖDYTE	r	1.000		
ÖMBÖ	r	.235**	1.000	
AUÖ	r	-.288**	-.573**	1.000

**p<.01 (2-yönlü)

Öğretmen adaylarının ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki ilişki Pearson Korelasyon katsayısı ile incelenmiştir. Korelasyonel çalışmalarda korelasyon katsayısı .10 ile .29 arasında ise zayıf bir ilişkinin olduğu; .30 ile .49 arasında ise orta düzeyde bir ilişkinin olduğu ve .50 ile 1.00 arasında ise büyük ilişkinin olduğu varsayılmaktadır (Cohen, 1988). Elde edilen bilgiler doğrultusunda öğretmenlik mesleğine bağlılık ile eğitimde ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutum arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişkinin ($r=.235^{**}$, $p<.01$) olduğu; fakat akademik umutsuzluk ile arasında negatif yönlü büyük bir ilişkinin varlığından ($r=-.573^{**}$, $p<.01$) söz edilebilir. Akademik umutsuzluk ile eğitimde ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutum arasında ise negatif yönlü zayıf bir ilişkinin olduğu söylenebilir ($r=-.288^{**}$, $p<.01$). Buna göre öğretmen adaylarında akademik umutsuzluk arttıkça hem eğitimde ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumda hem de mesleki bağlılıkta bir azalma olabileceği düşünülebilir. Ayrıca mesleki bağlılık arttıkça eğitimde ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumda da bir artış olabileceği düşünülebilir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine bağlılıkları Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme dersine yönelik tutumları ile akademik umutsuzlukları arasında aracılık etkisine sahip olup olmadığı aracılık modeli ile incelenmiştir. Şekil 1’de ilgili modelin şekilsel gösterimi verilmiştir ve Tablo 6’da kestirimleri verilmiştir.



Şekil 1. Mesleki Bağlılığın, Akademik Umutsuzluk ve Eğitimde Ölçmeye Yönelik Tutum Arasındaki İlişkide Aracı Rolü

Tablo 6’da öğretmen adaylarının mesleki bağlılıklarının, akademik umutsuzluk ve eğitimde ölçmeye yönelik tutumları arasındaki ilişkideki aracı rolü incelenmiştir.

Tablo 6. Aracı Değişken Analizine İlişkin Bulgular

Tip	Etki	SH	β	z
Dolaylı	Akademik Umutsuzluk \Rightarrow Mesleki Bağlılık \Rightarrow Ölçme Tutum	0.0685	-0.0604	-1.95*
Bileşenler	Akademik Umutsuzluk \Rightarrow Mesleki Bağlılık	0.1004	-0.5731	-
	Mesleki Bağlılık \Rightarrow Ölçme Tutum	0.0445	0.1053	1.97*
Doğrudan	Akademik Umutsuzluk \Rightarrow Ölçme Tutum	0.1186	-0.2271	-4.24**
Toplam	Akademik Umutsuzluk \Rightarrow Ölçme Tutum	0.0977	-0.2875	-6.52**

* $p < .05$, ** $p < .001$, SH = Standart hata

Öğretmen adaylarının akademik umutsuzlukları ile eğitimde ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu bulgulanmıştır ($\beta = -0.29$; $Z = -6.52$; $p < .001$). Aracı model olan mesleki bağlılık incelendiğinde ise

mesleki bağlılığın akademik umutsuzluk ile eğitimde ölçme ve değerlendirmeye tutum arasında kısmi aracılık rolünün olduğu bulgulanmıştır ($\beta = -0.06$; $Z = -1.95$; $p < .05$). Çünkü aracı modelin kurulmasından sonra akademik umutsuzluk ile eğitimde ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutum arasında olan ilişkinin azalmasına rağmen hala anlamlı olduğu bulgulanmıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Yapılan bu çalışma sayesinde eğitimde ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumu, mesleki bağlılığı ve akademik umutsuzluğu etkileyen faktörlerin bireysel ve birbiriyle olan ilişkilerinin incelenmesi sonucunda elde edilen bulguların öğretmen adaylarının bu davranışlarının daha iyi anlaşılması ve tanımlanması için ilgili alanda çalışan araştırmacılara rehber olması düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile ölçeklerden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak farklılaşma olup olmadığı incelenmiş ve öğretmenlik mesleğine bağlılık ve akademik umutsuzluğun cinsiyet değişkeninden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda öğretmenlik mesleğine bağlılıkta kadın öğretmen adaylarının bağlılıklarının erkeklere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Buettner, Jeon, Hur ve Garcia (2016) da benzer şekilde kadın öğretmenlerin erkeklere göre mesleki bağlılıklarının daha yüksek olduğunu bulgulanmıştır. Fakat elde edilen bulguların aksine Hung ve Liu (1999) ise yaptıkları çalışmada öğretmenlerin mesleki bağlılıklarının cinsiyete göre değişmediğini bulgulanmışlardır. Özellikle üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerinin yanında kişisel özellikleri, ilgileri ve eğilimleri ile bir mesleğin gerekleri arasında en iyi uyumu aradıkları düşünülmektedir (Super, 1953). Çünkü Kızıldaş, Halmatov ve Sarıçam (2012) yaptıkları çalışmalarında kadın öğrencilerin öğretmenlik mesleğine olan tutumlarının erkeklere göre daha yüksek olduğunu bulgulanmıştır. Elde edilen bu bulgular doğrultusunda kadın öğrencilerin öğretmenlik mesleğine bağlılıklarının erkeklerden yüksek olmasının sebebi öğretmenlik mesleğini erkeklerden daha fazla istediklerinden ve kadın mesleği olarak görmelerinden kaynaklandığı düşünülebilir. Erkek öğretmen

adaylarının akademik umutsuzluklarının kadın öğretmen adaylarından daha yüksek olmasının sebebi ise genel anlamda erkek öğrencilerin akademik başarılarının kadın öğrencilerden daha düşük olması olabilir. Ayrıca yapılan başka çalışmalar da erkeklerin hayattaki umutsuzlukları kadınlardakinden anlamlı olarak daha yüksek olduğunu bulgulamıştır (Cam Celikel ve Erkorkmaz, 2008; Kula ve Saraç, 2017). Toplumsal yapıda erkeklere yüklenen daha fazla sorumluluk olması erkeklerin daha umutsuz olmalarını tetikliyor olabilir. Çünkü toplumsal cinsiyet rolleri göz önünde bulundurulduğunda erkekler ile kadınların farklı değerlerinin ve normlarının olduğu bildirilmektedir (Akgün, 2019).

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının okudukları bölüm ile ölçeklerden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak farklılaşma olup olmadığı incelenmiş ve eğitimde ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutum, öğretmenlik mesleğine bağlılık ve akademik umutsuzluğun bölüm değişkeninden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda sayısal bölümlerde okuyan öğrencilerin eğitimde ölçme ve değerlendirmeye yönelik daha olumlu tutum geliştirdiği söylenebilir. Benzer şekilde Yaşar (2014) da yaptığı çalışmasında sözel bölümde olan öğrencilerin eşit ağırlık bölümünde olanlara göre daha olumsuz tutumlar geliştirdiği söylenebilir. Ayrıca sayısal ve sözel bölümünde okuyan öğrencilerin de çeşitli konularda birbirinden farklılıklar gösterdiği bilinmektedir (Akçakanat ve diğ., 2014)

Araştırmada okul öncesi bölümünde okuyan öğretmen adaylarının mesleki bağlılıkları hem daha yüksektir hem de akademik umutsuzlukları daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi bölümü diğer bölümlerden farklı bir yaş grubuna hitap ettiği için bölümü tercih eden öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu küçük yaş grubu ile çalışabileceğini düşünen bireylerden oluştuğu söylenebilir. Bu durum da okul öncesi öğretmen adaylarının mesleki bağlılıklarını arttırabileceği düşünülmektedir. Yavuzkılıç (2021) da yaptığı çalışmasında okul öncesi öğretmenlerinin mesleki bağlılıklarının oldukça yüksek olduğunu bulgulamıştır. Ayrıca zoraki bağlılıklarının da düşük olduğunu bulgulararak bölüme istekle gelen öğrenci düşüncesini desteklemiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin akademik umutsuzluklarının da diğer bölümlerden düşük

olmasının sebebi yine aynı durumdan kaynaklandığı düşünülebilir ayrıca mezun olan okul öncesi öğretmenlerinin diğer branşlara göre daha fazla iş kolunda çalışma fırsatı bulunmaktadır. Akalın (2006) da benzer şekilde okul öncesi öğretmen adaylarının geleceğe yönelik umutsuzluklarının düşük olduğunu bulgulamıştır.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının okudukları bölümü sevmeye durumlarına göre ölçeklerden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak farklılaşma olup olmadığı incelenmiş ve eğitimde ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutum, öğretmenlik mesleğine bağlılık ve akademik umutsuzluğun bölümü sevmeye değişkeninden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Okudukları bölümleri isteyerek seçen öğrenciler mesleklerine yönelik daha olumlu görüşlere sahip olmakta (Sarıkaya ve Khorshid, 2009) oldukları için bağlılıklarının yüksek, akademik umutsuzluklarının ise düşük olduğu söylenebilir. Ayrıca okuduğu bölüme aidiyet duygusu olan öğrencilerin okudukları bölümden memnun olmaları daha muhtemel görünmektedir (Duru ve Balkıs, 2015). Tracey ve Robbins (2006) da benzer şekilde okuduğu bölüme ilgi duyan öğrencilerin akademik başarılarının da yüksek olabileceğini bulgulamıştır. Buna ek olarak Öztürk Akar (2018) yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının okudukları bölümden kaliteli bir eğitim alarak nitelikli bir öğretmen olmayı beklediklerini ifade etmiştir. Fakat Gurol, Türkan ve Som (2018) öğretmen adaylarının görüşlerini aldığı çalışmada ders içeriklerinin ayrıntılı olmasının yanında teorik olarak verilen bilgilerin pratikte uygulamasının çok zor olduğunu bulgulamıştır. Bu sebeple bölümünü seven öğretmen adaylarının eğitimde ölçme ve değerlendirme dersine yönelik tutumlarının yüksek olması olasıdır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda tüm ölçeklerin birbiri ile ilişkisinin olduğu bulgulanmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde eğitimde ölçme ve değerlendirme ile mesleki bağlılık arasında bir ilişkiyi sorgulayan çalışmaya rastlanmamıştır. Mesleki bağlılığın eğitimde ölçme ve değerlendirme ile arasında pozitif yönlü küçük bir ilişki elde edilmiştir. Öğretmen adaylarının mesleki bağlılıklarının olması mesleğini ilgilendiren derslere yönelik tutumunu arttırdığı sonucuna ulaşılabilir. Akademik umutsuzlukları ile ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumları arasında da bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Öğretmen adaylarının akademik anlamda umutsuz hissetmeleri

derslerine yönelik tutumlarını etkileyebildiği söylenebilir. Derslere yönelik başarısızlık olması umutsuzluğu arttıran faktörlerden bir tanesi olarak yer almaktadır (Güneş ve Akdağ, 2017). Ayrıca akademik umutsuzluk arttıkça mesleki bağlılığın azaldığı görülmektedir. Polat (2019) öğretmenlerin yılmazlık düzeyleri ile mesleki bağlılıkları arasında anlamlı bir ilişki bulgulamıştır. Akademik anlamda kendini umutsuz hisseden öğretmen adaylarının mesleklerine bağlılıkları anlamlı ve büyük etkide düşmekte olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine bağlılıkları Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme dersine yönelik tutumları ile akademik umutsuzlukları arasında aracılık etkisine sahip olup olmadığı aracılık modeli incelenmiştir. İlgili alanyazın doğrultusunda umutsuzluk derse yönelik tutumları etkilediği bulgulanmıştır (Aslan, 2010; Kırbaç, 2019; Kurşun ve Çobanoğlu Aktan, 2016). Bu duruma mesleki bağlılığın aracılık etkisinin olduğu kuramı oluşturulmuştur. Çünkü mesleki bağlılık bireyin içinde bulunduğu durumdan memnun olmasından etkilenmektedir (Duru ve Balkıs, 2015; Tracey ve Robbins, 2006). Elde edilen bulgular doğrultusunda mesleki bağlılığın akademik umutsuzluk ile eğitimde ölçme ve değerlendirmeye tutum arasında kısmi aracılık rolünün olduğu söylenebilir. Bir başka deyişle öğretmen adaylarının akademik umutsuzlukları eğitimde ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumlarını etkilemektedir ve mesleki bağlılıkları da dolaylı yoldan etki etmektedir.

Öneriler

Elde edilen sonuçlara göre eğitimcilerle araştırmacılara aşağıdaki öneriler verilebilir:

- Elde edilen bulgular doğrultusunda ortaöğretim rehberlik hizmetlerinin öğretmenlik lisans bölümü seçme yönlendirmelerinde ilgi ve istenilen bölümlerin tercih edilmesine yönelik bilgilendirmeler artırılabilir,
- Yapılan araştırma nicel bir çalışma olduğu için öğretmen adaylarının görüşleri alınmamıştır. Gelecekte yapılacak olan araştırmalarda nitel bulgularla desteklemek öğretmen adaylarının akademik umutsuzluklarını, eğitimde ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutumlarını ve mesleki bağlılıklarını derinlemesine öğrenmeyi sağlayabilir,

- Yapılan araştırma Ağrı İbrahim een Üniversitesi öğretmen adaylarıyla sınırlı olduğu için bölgesel ve kültürel özelliklere bağlı değişiklikler göstermiş olabilir. Bu sebeple farklı bölgeden öğretmen adaylarıyla benzer çalışmaların yapılması kültürel özelliklerin karşılaştırılmasını sağlayabilir.

KAYNAKLAR

- Akalın, Ö. (2006). *Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleki algıları ile geleceğe yönelik umut düzeylerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Akçakanat, T., Mücevher, M. ve Çarıkçı, İ. (2014). Sözel, Sayısal ve Eşit Ağırlık Bölümlerinde Okuyan Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: SDÜ Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2), 137-153.
- Akgün, Z.. (2019). Erkeklerde toplumsal cinsiyet normlarına uyum, motivasyon ve psikolojik iyi oluş ilişkisi. *Dünya Multidisipliner Araştırmalar Dergisi*, 2019(2), 1-38.
- Aneja, N. (2014). The importance of value education in the present education system & role of teacher. *International Journal of Social Science and Humanities Research*, 2(3), 230-233.
- Aslan, B. Y.. (2010). Genç işsizliğe yönelik alan araştırması: üniversite öğrencileri arasında kaygı ve umutsuzluk. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 6(2), 71-86.
- Bandura, A.. (1997). Exercise of personal and collective efficacy in changing societies. In A Bandura (Ed.), *Self-efficacy in changing societies*. California: WH Freeman and Company.
- Birgin, O. ve Gürbüz, R.. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının ölçme ve değerlendirme konusundaki bilgi düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(20), 163-179.
- Brookhart, S. M. (2011). Educational assessment knowledge and skills for teachers. *Educational Measurement: Issues And Practice*, 30: 3-12. <https://doi.org/10.1111/j.1745-3992.2010.00195.x>
- Bryant, N. C. ve Barnes, L. L. B. (1997). Development and validation of the attitude toward educational measurement inventory. *Educational and Psychological Measurement*, 57(5), 870-875.
- Buettner, C. K., Jeon, L., Hur, E. ve Garcia, R. E. (2016). Teachers' social-emotional capacity: factors associated with teachers' responsiveness and professional commitment. *Early Education and Development*, 27(7), 1018-1039. doi:10.1080/10409289.2016.1168227
- Cam Çelikel, F. ve Erkokmaz, Ü. (2008). Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve umutsuzluk düzeyleri ile ilişkili etmenler. *Archives of Neuropsychiatry/Noropsikiatri Arsivi*, 45(4), 122-129.


- Ceyhan, A. A. (2004). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Anadolu University Journal of Social Sciences*, 4(1), 91-102.
- Cho, V. ve Huang, X. (2012). Professional commitment, organizational commitment, and the intention to leave for professional advancement. *Information Technology & People*, 25(1), 31-54. doi:10.1108/09593841211204335
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. New York: Routledge.
- Dinçer, B., Yılmaz, S. ve Keşan, C. (2015). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmen adaylarının mesleğe karşı algı ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 191-204.
- Duru, E. ve Balkıs, M. (2015). Birey-çevre uyumu, aidiyet duygusu, akademik doyum ve akademik başarı arasındaki ilişkilerin analizi. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(1), 122-141.
- Fresko, B., Kfir, D. ve Nasser, F. (1997). Predicting teacher commitment. *Teaching and Teacher Education*, 13(4), 429-438. doi:https://doi.org/10.1016/S0742-051X(96)00037-6
- George, D. ve Mallery, P. (2016). *IBM SPSS Statistics 23 Step by Step (14th Edition)*. New York: Taylor & Francis.
- Gökçalp, M. ve Soykan, F. (2020). Akademik umutsuzluk ölçeği: geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 741-751.
- Güneş, T. ve Akdağ, F. (2017). High school students' hopelessness levels towards physics lesson. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(2), 499-507.
- Gurol, M., Türkan, A. ve Som, İ. (2018). Pedagojik Formasyon Sertifika Programının Değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(65), 103-122.
- Harlen, W., Gipps, C., Broadfoot, P. ve Nuttall, D. (1992). Assessment and the improvement of education. *The Curriculum Journal*, 3(3), 215-230. doi:10.1080/0958517920030302
- Hung, A. ve Liu, J. (1999). Effects of stay-back on teachers' professional commitment. *International Journal of Educational Management*, 13(5), 226-241. doi:10.1108/09513549910286585
- İnce Aka, E. ve Yılmaz, M. (2018). Fen bilimleri öğretmen adaylarının atanamama kaygılarının incelenmesi üzerine bir araştırma. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 105-123.
- Karasar, N. (2005). *Scientific research methods*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kayri, M. (2009). Araştırmalarda gruplar arası farkın belirlenmesine yönelik çoklu karşılaştırma (post-hoc) teknikleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 51-64.


- Kilmen, S., Kösterelioğlu, M. ve Kösterelioğlu, İ. (2007). Öğretmen adaylarının ölçme değerlendirme araç ve yaklaşımlarına ilişkin yeterlik algıları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 117 - 127.
- Kırbaç, M. (2019). *Öğretmenlerin sınıf yönetimi anlayışı ile öğrencilerin okul bağlılığı, okul direnci ve akademik başarısı arasındaki ilişkilerin analizi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Kızıлтаş, E., Halmatov, M. ve Sariçam, H. (2012). Okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Örneği). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 173-189.
- Kolak, A. (2014). Teachers' attitudes towards evaluation process. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 60(31), 109-123.
- Kula, K. Ş. ve Saraç, T. (2017). Üniversite öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi: ahi evran üniversitesi örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 1-16.
- Kurşun, K. ve Çobanoğlu Aktan, D. (2016). Eğitimde ölçme ve değerlendirme dersinde başarıyı etkileyen faktörlerin çoklu göstergeler çoklu nedenler modeliyle incelenmesi. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 7(2), 372-387.
- Kutlu, Ö. (2003). Cumhuriyetin 80. yılında: ölçme ve değerlendirme. *Milli Eğitim Dergisi*, 160.
- Noddings, N. (2003). *Happiness and education*: Cambridge University Press.
- Ozan, C. ve Köse, E. (2013). Adaptation of attitudes toward educational measurement inventory (atemi) to turkish/eğitimde ölçme ve değerlendirmeye yönelik tutum envanterinin türkçeye uyarlanması. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 29-47.
- Özkan, H. H. (2012). Öğretmenlik formasyon programındaki öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi SDÜ örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 29-48.
- Öztürk Akar, E. (2018). Pedagojik formasyon eğitimi sertifika programı ile ilgili öğrenci görüş ve beklentileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1660-1677.
- Polat, D. D. (2019). *Öğretmenlerin yılmazlık düzeyleri ile iş doyumunu, mesleki tükenmişlik, örgütsel bağlılık düzeyleri ve örgüt iklimi algıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Riehl, C. ve Sipple, J. W. (1996). Making the most of time and talent: Secondary school organizational climates, teaching task environments, and teacher commitment. *American Educational Research Journal*, 33(4), 873-901.

- Roberts, P. (2013). Happiness, despair and education. *Studies in Philosophy and Education*, 32(5), 463-475.
- Sarıkaya, T. ve Khorshid, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.
- Seçer, İ. (2013). *Spss ve lisrel ile pratik veri analizi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Super, D. E. (1953). A theory of vocational development. *American Psychologist*, 8(5), 185-190. doi:10.1037/h0056046
- Süral, S.. (2014). Eğitim fakültesi öğrencileri ile pedagojik formasyon alan öğrencilerin ölçme değerlendirme dersine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(3), 63-75.
- Suryanarayana, NVS ve Luciana, MZ. (2010). Teaching competency and teacher job satisfaction among secondary school teachers. *Article Base (Free Articles Directory)*.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2006). *Using multivariate statistics (5th International ed.)*. Boston: Pearson Education Inc.
- Tan, Ş. (2016). *Spss ve excel uygulamalı temel istatistik-1*. Ankara: Pegem Akademi.
- Taymaz, H. (1989). Okul yönetimi ve yönetici yetiştirme. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 19(1), 123-135.
- Tracey, T. J. G. ve Robbins, S. B. (2006). The interest–major congruence and college success relation: A longitudinal study. *Journal of Vocational Behavior*, 69(1), 64-89. doi:https://doi.org/10.1016/j.jvb.2005.11.003
- Yaman, S. ve Karamustafaoğlu, S. (2011). Öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme alanına yönelik yeterlik algı düzeylerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 44(2), 53-72.
- Yaşar, M. (2014). Öğretmen adaylarının “eğitimde ölçme ve değerlendirme” dersine yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 64-83.
- Yavuzkılıç, S. (2021). Bağımsız anaokullarında görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin örgütsel bağlılıkları ile iş performansları arasındaki ilişki. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(1), 33-48.
- Yetişensoy, O. ve Şahin, İ. F. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 35(3), 627-643.
- Yıldız, S. (2020). Öğretmenlik mesleğine bağlılık ölçeğinin geliştirilmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 463-482.

- Yılmaz, A. (2019). Öğretmen adaylarının kariyer streslerinin karma araştırma yaklaşımı ile incelenmesi. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 93-105.
- Yousef, D. A. (2000). Organizational commitment: a mediator of the relationships of leadership behavior with job satisfaction and performance in a non-western country. *Journal of Managerial Psychology*, 15(1), 6-24.
doi:10.1108/02683940010305270

ORCID

Samet ATA  <https://orcid.org/0000-0002-9212-1285>

Mustafa KALE  <https://orcid.org/0000-0002-3727-1475>

SUMMARY

Introduction and Aim

Teachers can make an extraordinary transformation in society. A teacher must apply what he teaches. So, teachers are role models for students. Their actions convey more than their words because students learn values by what teachers do rather than what teachers say. The teacher exerts maximum influence on the personality of the student during the formative years. For this reason, it is important to reveal the factors that can affect teachers. This study, it was aimed to "examine the mediating effect of professional commitment on the attitudes of teacher candidates towards assessment and evaluation of academic hopelessness". For this purpose, answers to three basic questions were sought; (1) What is the relationship between pre-service teachers' commitment to the teaching profession, their attitudes towards the measurement and evaluation course in education, and their academic despair and various demographic variables? (2) What is the relationship between pre-service teachers' commitment to the teaching profession, their attitudes towards assessment and evaluation in education, and their academic despair? (3) Does professional commitment have a mediating effect on the attitudes of teacher candidates towards assessment and evaluation of academic hopelessness?

Method

In the study, the screening method and correlational model from quantitative methods were used. In this study, it was deemed appropriate to use the scanning model since it tries to describe an existing event in its current conditions without trying to change any object or person. The sample of the research consists of 500 pre-service teachers randomly selected from the Preschool, Primary Education Mathematics, PCG, and Social Studies departments with stratified purposive sampling from the study population. Since the data showed a normal distribution, t-Test for two independent variables, One-Way Analysis of Variance (ANOVA) for more than two independent variables, Pearson Correlation analysis to determine the direction and size of the relationship between the scales, teacher candidates' commitment to the teaching profession, their attitudes towards the Measurement and Evaluation course in Education. Mediation effect analyses from structural equation models were also conducted to determine the mediation effect between students and their academic hopelessness. In case of significant differences in the ANOVA used in the study, Bonferroni from Post-Hoc tests were used because the sample numbers did not provide equality.

Findings, Results and Discussion

In the study, the variables of pre-service teachers' gender, liking the department they studied, and the department they studied were used. Significant differences were obtained in all of the variables. In addition, it was found that professional commitment has a partial mediating role between academic hopelessness and attitude towards assessment and evaluation in education. A small positive relationship was obtained between professional commitment and assessment and evaluation in education. It can be concluded that the professional commitment of the teacher candidates increases their attitudes towards the courses related to their profession. It was also

found that there is a relationship between their academic hopelessness and their attitudes towards assessment and evaluation. It can be said that the academic hopelessness of teacher candidates may affect their attitudes towards their lessons. Failure to attend classes is one of the factors that increase hopelessness. In addition, it is seen that as academic hopelessness increases, professional commitment decreases. A significant relationship was found between teachers' resilience levels and their professional commitment. It can be said that teacher candidates who feel hopeless academically have a significant and great impact on their commitment to their profession.

Suggestions

According to the results obtained, the following suggestions can be given to educators and researchers;

- Training programs can be prepared to reduce the academic hopelessness of male teacher candidates and to increase their professional commitment,*
- In line with the findings obtained, information regarding the preference of the desired departments and interest in the guidance of secondary education guidance services in choosing a teaching undergraduate department can be increased,*
- Since the research is a quantitative study, the opinions of the teacher candidates were not taken. Supporting it with qualitative findings in future research can provide in-depth learning about the academic hopelessness of teacher candidates, their attitudes towards assessment and evaluation in education, and their professional commitment.*

Ek-1: Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 01.12.2021-E.25905

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk MüşavirliğiSayı : E-95531838-050.99-25905
Konu : Etik Kurul Kararı

01.12.2021

Sayın Arş. Gör. Samet ATA

İlgi : Eğitim Fakültesi Dekanlığının 17.11.2021 tarih ve E.24760 sayılı yazısı

Eğitim Fakültesi Dekanlığının ilgi yazısına istinaden Arş. Gör. Samet ATA ve Doç. Dr. Mustafa KALE'nin "**Üniversite Öğrencilerinin Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Dersine Yönelik Tutumlarının Öğretmenlik Mesleğine Bağlılıkları ve Akademik Umutsuzlukları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**" başlıklı bilimsel araştırması Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulunca incelenmiş olup, 25.11.2021 tarih ve 336 sayılı karar ile söz konusu araştırmaya izin verilmiştir. Kurul kararının bir sureti yazımız ekindedir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Güray OKYAR
Etik Kurulu Başkanı

Ek:1 adet kurul kararı

Mevcut Elektronik İmzalar

GÜRAY OKYAR (Etik Kurul - Başkan) 01.12.2021 10:58

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BS945AD2S2* Pin Kodu : 11242 Belge Takip Adresi : https://ebys.agri.edu.tr/enVision/Validate_Doc.aspx?
Adres : Erzurum yolu üzeri 4. km Rektörlük Kampüsü Merkez/AĞRI Bilgi için : Yılmaz SABUNCU
Telefon : 04722159863 Faks:04722151182 Unvanı : Şube Müdürü
e-Posta : gensek@agri.edu.tr Web : genelsekretelik.agri.edu.tr Tel No : 1317
Kep Adresi : agriibrahimcecenuniversitesi@hs01.kep.tr

